1821—27); Ueber die ehemal. Verbreitung der Eichen in Liv- u. Ehstland (Dorpat, 1824). L. of M. väljaandel ilmusid m. s.: Neueres Repertorium f. Livland, Bd. 1–9 (1812—29); Livl. Jahrbücher d. Landwirtschaft, Bd. 1–10 (1825–39).

R. L. Blum, Ein Bild a. d. Ostseeprovinzen oder A. v. L. of M. (1846); Recke-Napiersky III; Beise II. *O. D.; H. Kr.*

LÖWIS OF MENAR, Karl v., *dr. phil.*, ajaloolane ja kartograaf, sünd. 7. IX 1855 Wolmari. mk. Panteni mõisas klk.-kohtunik Woldemar v. L. of M.-i pojana, õppis 1874—76 ja 1877—81 Stuttgarti ja 1876–77 Riia polütehnikumis, oli ametis 1882—88 Riia sillakohtu adjunktina, 1885—1920 Liivimaa rüütelkonna raamatukoguhoidjana, 1896—1906 Liivimaa talupoegade rentpanga nõunikuna; teotses 1921—25 Riia ülikoolis eradotsendina linnuste, losside ja kirikute uurimise, ajaloolise geograafia ja kartograafia j. m. alal. — L. of M. on tagajärjekalt töötanud Liivimaa kartograafia alal; eriti väärtuslikuks osutuvad tema koostatud ajaloolise ja eelajaloolise sisuga kaardid, nagu: Livland im Mittelalter (Reval, 1895, 1 : 1000 000, sellest vähem väljaanne 1 : 2300 000, II tr. 1907). Die heidnischen Wallburgen u. urgeschichtl. Grenzen (Riga, 1910, 1 : 200 000). Peale selle on L. of M. avaldanud silmapaistva töö »Burgenlexikon für Alt-Livland« (Riga, 1922), rea artikleid mitmesugustes ajalehtedes ja ajakirjades ning mõned kaartide ja plaanidega varustatud reisijuhid üksikutesse Liivimaa kohtadesse.

Isikl. j. m. saadud andmed. *T.*

LÖWIS OF MENAR, Peter Fromhold v., Andreas v. L. of M.-i (vt.) vend, Kandle eraõiguse autor, sünd. 9. II 1768, teenis Vene sõjaväes majori astmeni, sai a. 1793 päranduse teel Kandle mõisa Haljala klk. Virumaal, mille ta hiljemini ära müüs ja siis Lüganuse klk. Saka mõisa ostis. L. oli mõne aja haagikohtunikuks Ranna-Virus ja suri 28. XI 1829. Humaansete ideede pooldajana hoolitses L. oma talupoegade eest ja andis neile a. 1801 õiguse, mis koostus »Selletus'est« (s. t. regulatiivist) ja »Kandla valla kässo ramat'ust«. Kandle õiguse lõplik redaktsioon ja selle saksakeelne tõlge kuuluvad 1804. a.-sse. Selle seaduse koostamisel on eeskujuna tarvitatud Vigala ja Halliku eraõigusi. Kuid olles antud ajajärgul, mil talupoegade küsimust juba elavalt harutati nii avalikkuses kui ka maapäevadel, läheb Kandle õigus mitmes suhtes oma eelkäijaist kaugemale. Selle seadusega kaotas mõisnik õiguse oma talupoegi üksikult või perekondade kaupa müüa; ainult juhul, kui vallakohus ja 9 vanemat ning paremat peremeest ühel häälel tunnsitasid teatava isiku parandamatuks ja vallale hädaohtlikuks, võis mõisaomanik ta ära müüa. Ka saavutasid talupojad teatavail tingimusil võimaluse isiklikult vabaks saada; nimelt võisid peremehed siis, kui nad 15 a. jooksul korralikku elu elanud ja mõisale midagi ei võlgnenud, 60 rubla eest mõisnikult vabaduskirja osta, kuid soovi korral oma talusid rendi alusel edasi pidada, kuna sulased, kes 40 a. laitmatult teeninud ja oma lapsed ausaiks inimesiks kasvatanud, vabaduse omandasid, kuid kohustusega mõisale edaspidigi teatavaid maksusid maksta. Esimeses, 1801. a. redaktsioonis leidus määrus, mille järgi kõik peale 1. I 1801. a. sündinud lapsed pidid vabadeks arvatama, kuid teiste mõisnikkude pealekäimisel jättis L. hiljemini selle määruse välja. Sääraseid võimalusi vabakssaamiseks ei annud talupojile peale Kandle õiguse ükski Eestimaa eraõigus. Talupoja teopäevad ja teised kohustused mõisa vastu määrati vakuraamatuis kindlaks. Samuti said talupojad õiguse endile vallasvara soetada ja seda pärandada. Maa ja talu inventar jäid endiselt mõisniku omanduseks, kuid teatavate kitsendustega: nimelt oli taluperemehel, kes kõik oma kohustused mõisa vastu korralikult täitis, õigus maad kogu eluaeg tarvitada ja talu kas pojale või selle puudumise korral isegi mõnele teisele kohasele isikule pärandada. Kui mõisahärra seda seadust rikkus, võis talupoeg tema peale kaevata. Samuti kutsuti ellu kogukonna- ehk vallakohus, mis koostus mõisahärra poolt nimetatud esimehest ja kahest valla poolt valitud kohtunikust. Vallakohtu poolt määratud karistusi võis mõisnik pehmendada, mitte aga suurendada. Abiandmiseks mitte oma süü läbi vaeseks jäänuile ja toetamiseks õnnetuste korral asutati kogukonna kassa, mille põhikapitaliks L. a. 1804 100 rubla kinkis. Peale selle sisaldab Kandle õigus rea õpetusi kõlbliseks ja karskeks eluks, eeskujuliseks lastekasvatuseks, kusjuures soovitatakse toimida »heal wisil ja ilma hirmota«, tulekahjude ärahoidmiseks jne. Kandle õigus, mille originaali prof. R. Hausmann (vt.) a. 1895 üles leidis, on Eestimaa eraõigusist kõige radikaalsema ilmega ja tunnistab oma autori inimsõbralisest, humaansest meelelaadist. Kui suur selle praktiline tähtsus on olnud, seda on andmete puudulikkuse tõttu vähemalt praegu veel raske kindlaks teha.

Verh. GEG XVIII, lk. 160—330. — Vrdl. J. Kärner, Talurahva vabastamine Eestimaal (1916). *P. T.*

LÜCKE (Lükke), Anton Heinrich (Hinrik), vaimulik kirjanik, sünd. Saksamaal Hildesheimis 1745, õppis Göttingeni ülikoolis usuteadust, ordineeriti Ambla õpetajaks